

“Τα πανεπιστημιακά αρχεία”

Νέες πηγές για την Ιστορία της Ανώτατης Εκπαίδευσης και της έρευνας

Πρακτικά επιστημονικής ημερίδας υπό τη διεύθυνση των Jean-Noël Luc,

Stéphanie Méchine και Emmanuelle Picard

Εισαγωγή και μετάφραση από τα γαλλικά:

Παρασκευή Μόλαρη, Εκπαιδευτικός-Μεταφράστρια-Ερευνήτρια Ιστορικός

MA Université Paul Valéry Montpellier 3

Περίληψη

Με το σκεπτικό ότι η Γαλλία υπήρξε πάντα μια από τις χώρες που καλλιέργησαν τον προβληματισμό γύρω από ζητήματα αλλαγών στην εκπαίδευση, στο άρθρο αυτό επιλέξαμε να προσφέρουμε στην ελληνική ερευνητική κοινότητα, μεταφρασμένα από τα γαλλικά στα ελληνικά, δύο εκτενή κεφάλαια από το πρόσφατο ενδιαφέρον βιβλίο *Les archives universitaires. De nouvelles sources pour l'histoire de l'enseignement supérieur et de la recherche* [Τα πανεπιστημιακά αρχεία. Νέες πηγές για την ιστορία της Ανώτατης Εκπαίδευσης (2014)]. Το βιβλίο αποτελεί έκδοση των “Πρακτικών” Ημερίδας που συνδιοργάνωσαν η Γραμματεία των Πανεπιστημίων των Παρισίων και το Πανεπιστήμιο Paris-Sorbonne. Το πρώτο κείμενο που παρουσιάζεται, είναι η «Εισαγωγή» στην οποία ο Καθηγητής Σύγχρονης Ιστορίας Jean-Noël Luc, εξηγεί γιατί θα πρέπει να δοθεί έμφαση στην ιστορία της ανώτατης εκπαίδευσης της Γαλλίας, κάτι που δεν έχει γίνει έως τώρα στο βαθμό που θα έπρεπε. Παράλληλα, αναλύει τρόπους με τους οποίους θα μπορέσει να συλλεχθεί και να αναλυθεί, σε διεπιστημονικό πλαίσιο, ένας σημαντικός αριθμός πληροφοριών. Αναφέρεται σε συνέδρια και μελέτες που έχουν ασχοληθεί με το συγκεκριμένο αντικείμενο, εκφράζοντας την

ευχή να δημιουργηθεί σύντομα αυτόνομο επιστημονικό πεδίο προκειμένου να αποκαλυφθεί το πλούσιο υλικό που μπορεί να αποθησαυριστεί και να αναλυθεί σε σχέση με την ιστορία των πανεπιστημίων.

Το δεύτερο κείμενο, είναι ο “Επίλογος”, γραμμένος και πάλι από τον Καθηγητή Jean-Noël Luc. Εδώ, γίνεται αναφορά στις προτεινόμενες σήμερα ερευνητικές τάσεις και κατευθύνσεις αναφορικά με την ιστορία της ανώτατης εκπαίδευσης. Τονίζει ότι η διεπιστημονική οπτική και προσέγγιση, δεσπόζει πλέον καθώς η συμβολή επιστημόνων από άλλα ερευνητικά πεδία κρίνεται, στις μέρες μας, απαραίτητη. Τα νέα θέματα και οι προβληματικές που αναδύονται σήμερα, τα διακυβεύματα και οι καινούριες προσεγγίσεις, θεωρείται ότι θα βρουν τη θέση τους στα ενδιαφέροντα των ερευνητών που ασχολούνται και εμβαθύνουν, μεθοδικά και συστηματικά πλέον, στον κοινωνικό ρόλο των Πανεπιστημίων.

Λέξεις-κλειδιά

Γαλλία, Εκπαίδευση, Πανεπιστήμιο, Αρχαία, Ιστορία, Κοινωνία.

Εισαγωγή

Στην αυγή του 21^{ου} αιώνα, ο γενικός στόχος της εκπαίδευσης πρέπει και εξακολουθεί να ορίζεται ως η ανάπτυξη της προσωπικότητας κάθε ανθρώπου, ανεξάρτητα από ατομικά, φυλετικά, πολιτισμικά και άλλα χαρακτηριστικά και απορρέει από το 26ο άρθρο της Οικουμενικής Διακήρυξης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (1948). Το άρθρο αυτό, πρέπει να τηρούν όλα τα σύγχρονα προηγμένα κράτη. Οι αλλαγές και οι μεταρρυθμίσεις που απαιτούνται προκειμένου να βγούμε από μία κρίση, σχετίζονται πρωτίστως με την παιδεία και μ' ένα όραμα που ανοίγει προοπτικές προόδου, οικονομικής ανάπτυξης και πολιτιστικής ανάκαμψης. Η αλλαγή στη φιλοσοφία της εκπαίδευσης, μπορεί να οδηγήσει σε αλλαγή της εκπαιδευτικής πολιτικής και παράλληλα αλλαγή της νοοτροπίας των πολιτών.

Η Γαλλία υπήρξε πάντα μια από τις χώρες που καλλιέργησαν τον προβληματισμό γύρω από τα ζητήματα αυτά. Η εμβάθυνση λοιπόν στο πολιτισμικό παράδειγμα της Γαλλίας και συγκεκριμένα ο τρόπος με τον οποίο επιλέγει ο ακαδημαϊκός κόσμος της να σκύψει πάνω στην ιστορία της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και της έρευνας της χώρας προκειμένου να αντλήσει πορίσματα και να βγάλει συμπεράσματα που θα τον βοηθήσουν να ερμηνεύσει και να αναμορφώσει το δικό του εκπαιδευτικό και κατ' επέκταση κοινωνικό παρόν, μας δείχνει έναν δρόμο για τη σωστή ιεράρχηση προτεραιοτήτων ώστε να παλέψουμε την οικονομική – δηλαδή την πολιτική – πολιτιστική – κοινωνική – δική μας κρίση.

Με το σκεπτικό αυτό, επιλέξαμε να παρουσιάσουμε το ενδιαφέρον πρόσφατο γαλλικό βιβλίο με τίτλο *Les archives universitaires. De nouvelles sources pour l'histoire de l'enseignement supérieur et de la recherche* (Τα πανεπιστημιακά αρχεία. Νέες πηγές για την ιστορία της ανωτάτης Εκπαίδευσης και της έρευνας). Το έχει επιμεληθεί ο Καθηγητής Σύγχρονης Ιστορίας του Πανεπιστημίου της Σορβόνης και του Κέντρου Ιστορίας του 19^{ου} αιώνα (Πανεπιστήμια Παρίσι 1 και Παρίσι 4), Jean-Noël Luc, σε συνεργασία με την

πανεπιστημιακό Stephanie Méchine και τη λέκτορα σύγχρονης ιστορίας Emmanuelle Picard. Το βιβλίο εκδόθηκε τον Ιανουάριο του 2014 από το Centre d'Histoire du XIXème siècle. Αποτελεί έκδοση των πρακτικών Ημερίδας που συνδιοργάνωσαν η Γραμματεία των Πανεπιστημίων του Παρισιού και το Πανεπιστήμιο Paris-Sorbonne.

Μετά από την παράθεση των τίτλων των μελετών που περιλαμβάνονται στα τέσσερα κεφάλαια του βιβλίου (τίτλων που είναι απολύτως ενδεικτικοί των αναζητήσεων και επιστημονικών τάσεων που επικράτησαν στη συγκεκριμένη Ημερίδα), μεταφράζουμε, από τα γαλλικά στα ελληνικά, την “Εισαγωγή” και τον “Επίλογο” του βιβλίου.

Στην «Εισαγωγή», ο Καθηγητής Σύγχρονης Ιστορίας Jean-Noël Luc εξηγεί γιατί θα πρέπει να δοθεί έμφαση στην ιστορία της ανώτατης εκπαίδευσης της Γαλλίας κάτι που δεν έχει γίνει έως τώρα στο βαθμό που θα έπρεπε. Παράλληλα αναλύει τρόπους με τους οποίους θα μπορούσε να συλλεχθεί και να αναλυθεί σε διεπιστημονικό πλαίσιο ένας σημαντικός αριθμός πληροφοριών. Αναφέρεται σε συνέδρια και μελέτες που έχουν ασχοληθεί με το συγκεκριμένο αντικείμενο, εκφράζει την ευχή να δημιουργηθεί σύντομα αυτόνομο επιστημονικό πεδίο προκειμένου να αποκαλυφθεί το πλούσιο υλικό που μπορεί να αποθησαυριστεί και να αναλυθεί σε σχέση με την ιστορία των πανεπιστημίων.

Στο πρώτο κεφάλαιο που έχει τίτλο “Επιστροφή σε μισό αιώνα ιστορίας”, περιλαμβάνεται η μελέτη της Emmanuelle Picard “Από το 1960 έως το 2000. Χρόνια επανάστασης για το Πανεπιστήμιο” καθώς και του Arnaud Desvignes “Ο νόμος Faure του 1968 και οι ρίζες που επέφερε”.

Στο δεύτερο κεφάλαιο, με τίτλο “Πολυάριθμα, διασπαρμένα και προς διαφύλαξη αρχεία”, φιλοξενούνται τέσσερις ανακοινώσεις της ημερίδας: “Οι πηγές για τα Πανεπιστήμια: από την αταξία στην τάξη” των Thérèse Charmasson και Stéphane Mechine, “Οι κατακόμβες χειρογράφων στα Πανεπιστήμια του βορρά: σημαντικά αλλά και “μαρτυρικά” αρχεία”, του

Jean-Francois Condette, “Αναμνήσεις του Πανεπιστημίου της Πικαρδίας Jules Vernes: Μια διαδρομή από τα αρχεία του πρώτου πρύτανη έως τα αρχεία της διοίκησης του Πανεπιστημίου”, του Bruno Poucet και, τέλος, η μελέτη των Nicolas Bertrand και Florence Bourillon “Πανεπιστημιακά αρχεία Paris – Est-Creteil (UPEC): το στοίχημα ενός Πανεπιστημίου στην ευρύτερη περιοχή του νοτιοανατολικού Παρισιού”.

Το τρίτο κεφάλαιο με γενικό τίτλο “Μια αναντικατάστατη πρόσβαση στην εξιστόρηση της πανεπιστημιακής ζωής του προσωπικού και των φοιτητών”, περιλαμβάνει τις τρεις ακόλουθες μελέτες: “Αρχεία της προεδρίας, τα κείμενα των προέδρων: το παράδειγμα του πανεπιστημίου Paris-Ouest-Nanterre-La Defense” των Frédéric Douat και Anne Rohfritsch, “Τα αρχεία της διοίκησης και του διοικητικού προσωπικού των Πανεπιστημίων” του Loïc Vadelorge, “Τα αρχεία του Τμήματος δια βίου εκπαίδευσης του Πανεπιστημίου Paris-Diderot: Για μια πολιτική πρόσβασης και διάχυσης γνώσης σε μη συμβατικούς φοιτητικούς πληθυσμούς” της Charlotte Maday. Το τέταρτο και τελευταίο κεφάλαιο του βιβλίου περιλαμβάνει τρεις μελέτες-ανακοινώσεις: “Η μετά το 1968 θεσμική αναδιάρθρωση του παλιού Ινστιτούτου Αγγλικής της Σορβόνης” των Christophe Gaubert και Marie-Pierre Rouly, «Χρήση των πανεπιστημιακών αρχείων για κοινωνιόγραμμα αναφορικά με τις εκπαιδευτικές πρακτικές του πρώτου κύκλου σπουδών εκπαίδευσης, στη διοίκηση επιχειρήσεων και στα εφαρμοσμένα οικονομικά του Πανεπιστημίου Dauphine (1968-1978)» της Laurène Le Cozanet και “Η ιστορία της ανώτατης τεχνολογικής εκπαίδευσης: για ποια αρχεία μιλάμε;” των Yves-Claude Lequin και Pierre Lamard.

Στον “Επίλογο”, γραμμένο και πάλι από τον Καθηγητή Jean-Noël Luc, γίνεται αναφορά στις προτεινόμενες σήμερα ερευνητικές τάσεις και κατευθύνσεις αναφορικά με την ιστορία της ανώτατης εκπαίδευσης. Τονίζει ότι η διεπιστημονική οπτική και προσέγγιση, δεσπόζει πλέον καθώς η συμβολή επιστημόνων από άλλα ερευνητικά πεδία κρίνεται, στις μέρες μας,

απαραίτητη. Τα νέα θέματα και οι προβληματικές που αναδύονται σήμερα, τα διακυβεύματα και οι καινούριες προσεγγίσεις, θεωρείται ότι θα βρουν τη θέση τους στα ενδιαφέροντα των ερευνητών που ασχολούνται και εμβαθύνουν μεθοδικά και συστηματικά πλέον στον κοινωνικό ρόλο των Πανεπιστημίων.

Πριν από την παράθεση της μετάφρασης, επιθυμώ να εκφράσω τις θερμές ευχαριστίες μου στο Αναπληρωτή Καθηγητή του Πανεπιστημίου Αιγαίου κο Παναγιώτη Κιμουρτζή ο οποίος μου υπέδειξε το συγκεκριμένο βιβλίο προτείνοντάς μου να ασχοληθώ με την παρουσίαση και μετάφρασή του καθώς και τον κο Δημήτρη Φίλια, Αναπληρωτή Καθηγητή του Ιονίου Πανεπιστημίου ο οποίος επιμελήθηκε τη μετάφρασή μου.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η ιστορία των γαλλικών πανεπιστημίων: Ο δυναμισμός ενός ανανεωμένου πεδίου

Του *Jean-Noël Luc*, Καθηγητή Σύγχρονης Ιστορίας στο Πανεπιστήμιο Paris-Sorbonne -

Κέντρο Ιστορίας του 19ου αιώνα

(Paris I -Paris IV)

Ανώτατη εκπαίδευση, ένας φτωχός συγγενής στην ιστορία της εκπαίδευσης της Γαλλίας έως τα τέλη του 20ου αιώνα

Παρά τις αξιόλογες προσπάθειες που έγιναν από κάποιους λίγους πρωτοπόρους¹ οι εξελίξεις της ανώτατης εκπαίδευσης δεν αποτέλεσαν αντικείμενο ενδιαφέροντος για τους ιστορικούς. Αυτό δε, μας λυπεί ακόμα περισσότερο καθώς τα τελευταία τριάντα χρόνια η ιστορία της εκπαίδευσης εν γένει², αλλά και ιδιαιτέρως η ιστορία της πρωτοβάθμιας και της δευτεροβάθμιας³ εκπαίδευσης, γνώρισαν εξαιρετική άνθηση χάρη στα έργα ιστορικών με «ακαδημαϊκή ιστορική κατάρτιση» (που έγραψαν, για παράδειγμα, πέρα από τις διδακτορικές διατριβές που υποστηρίχθηκαν την πενταετία 1991-1995), χάρη σε ερευνητές των επιστημών της εκπαίδευσης και χάρη σε πολλούς άλλους ειδικούς που ενδιαφέρθηκαν

¹ Δείτε τις βιβλιογραφικές αναφορές που παρουσιάζονται στο συμπέρασμα αυτού του πονήματος.

² Pierre Caspard, «Ιστορία και ιστορικοί της εκπαίδευσης στη Γαλλία», Οι φάκελοι της εκπαίδευσης No 14-15, 1988· Philippe Savoie, «Ιστοριογραφία του σχολείου», στο Λεξικό της Εκπαίδευσης της Agnès Van Zantem, Παρίσι, Εκδόσεις PUF, 2008, σελ.359-362· Jean-Noël Luc, «Εκπαίδευση, σχολείο», στο Christian Delporte - Jean-Yves Mollier - Jean-François Sirinelli (επιμ.), *Λεξικό της πολιτιστικής ιστορίας της σύγχρονης Γαλλίας*, Παρίσι, εκδόσεις PUF, 2010, σελ.266-271, Rebecca Rogers, «Η εκπαίδευση των κοριτσιών: ένας και μισός αιώνας ιστοριογραφίας», π. *Ιστορία της Εκπαίδευσης*, τχ. 115-116, 2007, σελ 37-18.

³ Jean-Noël Luc, «Αναζητώντας την “παντοδύναμη αυτοκρατορία του ιστορικού πλαισίου”. Η ιστορία των λυκείων από την εποχή της Δεύτερης Αυτοκρατορίας έως τις αρχές του 21ου αιώνα», και στο έργο των Pierre Caspard, Jean-Noël Luc και Philippe Savoie (επιμ.), *Λύκεια, λυκείοπαιδες και οι φοιτώντες σε αυτά. Δύο αιώνες ιστορίας*, Παρίσι, INRP, σελ. 11-56.

να καταγράψουν τη γέννηση και την εξέλιξη του γνωστικού πεδίου έρευνάς τους. Η καθυστέρηση στην έρευνα φαίνεται εδώ αρκετά παράδοξη, αν αναλογιστούμε την επιρροή που άσκησε το ναπολεόντειο πανεπιστημιακό μοντέλο στην Ευρώπη και την πληθώρα μελετών με θέμα τα πανεπιστήμια σε πολλές ευρωπαϊκές χώρες. Μαρτυρεί την «απουσία» ενός επιστημονικού πεδίου πραγματικά σωρευτικού έως τα τέλη της δεκαετίας του 1980⁴ και ίσως μία αποστασιοποίηση της ίδιας της γαλλικής κοινωνίας από τα πανεπιστήμιά της, γεγονός για το οποίο εξέφραζε τη λύπη του ο πρόεδρος (του πανεπιστημίου Nanterre) René Rémond το 1979. Οι σχετικά περιορισμένες σε αριθμό αρχειακές υπηρεσίες μέσα στα πανεπιστημιακά ιδρύματα -οχτώ μόνο από τα δεκαεπτά πανεπιστήμια στο διαμέρισμα του Ιλ ντε Φρανς διαθέτουν θέση για αρχειονόμο- ενόησε αυτή την έλλειψη η οποία κατέστησε απαγορευτική ή εξαιρετικά αργή τη διάσωση, αρχειοθέτηση και εκμετάλλευση μεγάλου όγκου πληροφορίας. Η παραδοσιακά κάθετη οργάνωση στην ανώτατη εκπαίδευση η οποία επικεντρώνεται οργανωτικά περισσότερο στις δομές ανά τμήμα και όχι στα ξεχωριστά επιστημονικά πεδία ως αυτόνομα σύνολα, επίσης συνέβαλλε στην ανάσχεση της καλλιέργειας μίας καθαυτής πανεπιστημιακής κουλτούρας. Οι ανισοροπίες του συστήματος αποτελείωσαν την κατάσταση καθώς η ενέργεια και η ερευνητική περιέργεια των πρώτων ερευνητών κατευθύνθηκε προς ορισμένα ιστοιούτα στο Παρίσι (όπου εργάζεται ποσοστό 43% των ιστορικών το 2005), σε ερευνητικούς οργανισμούς (CNRS, INED, INSEE, κ.α.) καθώς και σε κάποια πανεπιστημιακά ιδρύματα με ισχυρή ταυτότητα τα οποία όμως είχαν τους απαραίτητους πόρους για τη διατήρηση και την εκμετάλλευση της δικής τους κληρονομιάς. Όπως ακριβώς συνέβη με το πρώτο στο είδος του Συμπόσιο το 1984 με θέμα «Το προσωπικό της ανώτατης εκπαίδευσης τον 19ο και 20ο αιώνα» (IHMC-

⁴ Olivier Rey, «Η ανώτατη εκπαίδευση με την ματιά των ερευνητών», ιστότοπος του INRP (Εθνικό Ινστιτούτο Παιδαγωγικής Έρευνας της Γαλλίας)-επιστημονική συνεργασία <http://www.inrp.fr/vst>.

EHESSE)⁵ (ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΝΕΟΤΕΡΗΣ ΚΑΙ ΣΥΓΧΡΟΝΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ/ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΑΝΩΤΑΤΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ ΣΤΙΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ), οι μελέτες των ιστορικών έμειναν για πολύ καιρό στην απομόνωση.

Ένα νέο ενδιαφέρον για τα πανεπιστήμια και την ιστορία τους από τα τέλη της δεκαετίας του 1980

Το δεύτερο μισό της δεκαετίας του 1980, μαζί και η δεκαετία που ακολούθησε, συνιστούν άλλη μία καμπή για την τύχη των πανεπιστημίων, τα οποία περνούν υπό το καθεστώς του νόμου Savary, ο οποίος ψηφίστηκε το 1984 ώστε να γίνει επανασύνδεση με ορισμένες από τις διατάξεις του νόμου του Edgar Faure του 1968. Η έναρξη, από το 1989, σύναψης συμβάσεων αυξάνει την ευθύνη των ιδρυμάτων για κατάρτιση πολυετούς στρατηγικού σχεδίου το οποίο θα αποτελεί αντικείμενο διαπραγμάτευσης με το κράτος. Η οικονομική και κοινωνική κατάσταση, όπως επίσης και οι πολιτικές επιλογές, ωθούν τα ιδρύματα να ακολουθήσουν μαζικές επιλογές. Πολλά μεγάλα προγράμματα [όπως το Πανεπιστημιακό Σχέδιο 2000 (του 1990), το Κοινωνικό Σχέδιο για το φοιτητή (του 1991), το Σχέδιο για το Πανεπιστήμιο της 3ης χιλιετηρίδας - [U3M] (του 2000), το Σχέδιο Πανεπιστημιούπολης (του 2008)], επέτρεψαν τον εκσυγχρονισμό, έως έναν βαθμό, των πανεπιστημιακών χώρων και εγκαταστάσεων, τη δημιουργία νέων ιδρυμάτων και τη δημιουργία αξόνων με διαστάσεις διεθνούς διαμετρήματος.

Το νέο αυτό περιεχόμενο, ευνοεί τη διαρκή εξέλιξη της έρευνας για το παρόν και το παρελθόν στα ιδρύματα που παρέχουν ανώτατη εκπαίδευση. Δημόσιοι οργανισμοί προκηρύσσουν διαγωνισμούς υποβολής προσφορών και πραγματοποιούν έρευνες στα πρότυπα του Αστικού Σχεδίου, που είχε εισαγάγει το έργο «Πανεπιστήμιο και πόλεις», του

⁵ Christophe Charle - Régine Ferré (επιμ.), *Το προσωπικό της ανώτατης εκπαίδευσης τον 19ο και τον 20ο αιώνα*, Παρίσι, CNRS, 1985. ΕΘΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ.

Εθνικού Παρατηρητηρίου φοιτητικής ζωής που συστάθηκε το 1989, ή σύμφωνα με τα πρότυπα Σχεδίου αστικών αρχιτεκτονικών κατασκευών (PUCA). Το 2001, το Υπουργείο Έρευνας εμπνεύστηκε τη δημιουργία του Δικτύου Σπουδών για την ανώτατη εκπαίδευση (RESUP), το οποίο κάθε χρόνο οργανώνει ένα συμπόσιο ή μία ημερίδα⁶. Ο τρόπος εργασίας για αυτό το επίπεδο εκπαίδευσης γενικά, ή ειδικότερα για τα πανεπιστήμια, οργανώνεται με κέντρο αναφοράς ορισμένα εργαστήρια ή κάποια προγράμματα⁷. Τέτοια είναι το Κέντρο Κοινωνιολογίας των Οργανώσεων (SCO-CNRS-Science-Po), το Εργαστήριο για την ανάλυση των κοινωνικών προβλημάτων και της δράσης (LAPSAC, Bordeaux II Πανεπιστήμιο του Μπορντώ II), το Κέντρο Μελετών και Έρευνας για την εργασία, την οργάνωση και την εξουσία (CERTOP, Πανεπιστήμιο της Τουλούζης II). Επίσης, το Εργαστήριο ιστορίας των επιστημών και της φιλοσοφίας στο πανεπιστήμιο του Νανσύ II με αντικείμενο την ιστορία της νανσεικής επιστημονικής σχολής, το πρόγραμμα ANR TRAJUNI που αφορά την ανώτατη εκπαίδευση στις θετικές επιστήμες και τους φορείς πανεπιστημιακής εκπαίδευσης για τους κλάδους του δικαίου, της διοίκησης επιχειρήσεων, της ιστορίας και της φυσικής.

Οι αντίστοιχες συνεισφορές από τις επιστήμες της κοινωνιολογίας, της πολιτικής επιστήμης, της γεωγραφίας, του δικαίου, για να αναφέρουμε κάποια από τα επιστημονικά πεδία που ασχολήθηκαν με τη διαδρομή της ανώτατης εκπαίδευσης τις τελευταίες δεκαετίες, είναι αναντικατάστατες⁸. Παρ' όλα αυτά, μπορούμε, χωρίς να φανούμε συντεχνιακοί, να παρατηρήσουμε το αρνητικό φαινόμενο της μειωμένης συμμετοχής της επιστήμης της ιστορίας στις μελέτες που ξεκίνησαν στη δεκαετία του 1990. Βέβαια, αν εξαιρέσουμε

⁶ <http://resup.u-bordeaux2.fr/manifestations/accueilmanif.htm>.

⁷ Παραθέτουμε τα παραδείγματα και τις προαναφερθείσες δημοσιεύσεις στον επίλογο αυτού του πονήματος.

⁸ Παραθέτουμε για παράδειγμα, την προτελευταία βιβλιογραφική ρουμπρίκα στα συμπεράσματα/επίλογο.

προσωπικές πρωτοβουλίες για δημοσιεύσεις, την επίβλεψη διδακτορικών εργασιών, τη διοργάνωση συμποσίων, οι ιστορικοί διαθέτουν, στη συγκεκριμένη περίπτωση, μόνο δύο, αρκετά δυναμικές ευτυχώς, εξειδικευμένες δομές υποστήριξης. Πρόκειται για την Υπηρεσία της ιστορίας της εκπαίδευσης (INRP) κι επίσης την ομάδα έργου Ιστορία της εκπαίδευσης του ENS της Λυών-LARHA⁹, που κατάφεραν να πολλαπλασιάσουν από το 2004 την παραγωγή σε επίπεδο έρευνας, κατασκευής βάσης δεδομένων, σεμιναρίων, συμποσίων, τευχών επιστημονικών περιοδικών. Μέσα σ' όλα αυτά, το διαφοροποιημένο πεδίο έρευνας της Emmanuelle Picard, αναφορικά με τις πηγές, το προσωπικό και τους χώρους της ανώτατης εκπαίδευσης, συνιστά έναν σκληρό πυρήνα¹⁰ για έρευνα. Η Ομάδα μελέτης και έρευνας για τα φοιτητικά κινήματα¹¹ που δημιουργήθηκε το 1995 (GERME) και στηρίχθηκε αποκλειστικά στις δυνάμεις κάποιων νεαρών ερευνητών που δεν κατείχαν μόνιμη πανεπιστημιακή θέση, έχει αναλάβει να υποστηρίζει και να οργανώνει μελέτες, συμπόσια και εργασίες διαφύλαξης και προστασίας εγγράφων που σχετίζονται με τους συλλόγους των φοιτητών και τη δράση τους. Από το 2004, με τη δημιουργία του Κέντρου Διαφύλαξης για τις διπλωματικές εργασίες¹² των φοιτητών, κίνηση που προμήνυε την επιθυμία δημιουργίας ενός είδους «πανεπιστημιούπολης διπλωματικών εργασιών», η δράση αυτή επεκτάθηκε με την έναρξη λειτουργίας ενός διαδικτυακού κέντρου με ψηφιοποιημένα αρχεία.¹³

Η ανάδειξη των πανεπιστημίων ως αντικειμένου έρευνας, θα πρέπει να βρει ανταπόκριση σε πολλούς ιστορικούς: Σε όσους βιώνουν την εκπαιδευτική πραγματικότητα μέσα στο πανεπιστήμιο, μαζί με τη νέα γενιά, αλλά και σε εκείνους που βρίσκονται μέσα στην

⁹ http://larhra.ish-lyon.cnrs.fr/Equipes/Histoire_education_fr.php

¹⁰ Παραθέτουμε, για παράδειγμα, την Αναφορά εργασιών για το 2010 της Υπηρεσίας Ιστορίας της Εκπαίδευσης, που συνέταξε ο διευθυντής της, Pierre Caspard, η οποία καταδεικνύει τον δυναμισμό της συγκεκριμένης ερευνητικής μονάδας. [Http://www.inrp.fr/she/ra.htm](http://www.inrp.fr/she/ra.htm)

¹¹ <http://www.germe.info/>

¹² [Http://citesdesmemoiresetudiantes.org/](http://citesdesmemoiresetudiantes.org/)

¹³ [Http://www.germe.info/kiosque.html](http://www.germe.info/kiosque.html)

κοινωνία, στην οικονομική ζωή, στην πόλη, στην αρχιτεκτονική, στην ευρωπαϊκή ενοποίηση ή στις διεθνείς σχέσεις αλλά και σε κάθε ειδικό που ενδιαφέρεται για την ιστορία της εκπαίδευσης για την δική του επιστήμη. Η δέσμευσή τους αυτή καθίσταται περισσότερο επιτακτική συμπεριλαμβανομένων και των πολυθεματικών γνωστικών πεδίων, καθώς η σχετική συγκέντρωση εργασιών που είτε έχουν εκπονηθεί, είτε βρίσκονται σε διαδικασία εκπόνησης, με χρηματοδότηση από τα plans Universités 2000 και από το U3M ή από κονδύλια της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την ανώτατη εκπαίδευση, αφήνουν ανεκμετάλλετο το μεγαλύτερο χρονικό διάστημα μετά το 1945.

«Αναλάβετε την ευθύνη της δεύτερης πεντηκονταετίας του 20ο αιώνα»: η ρήση του Jean-François Condette συνοψίζει επαρκώς την πρόκληση για τους ιστορικούς¹⁴.

Οι νέες πρωτοβουλίες στις αρχές της δεκαετίας του 2010

Πολλά γεγονότα προσελκύουν εκ νέου το ενδιαφέρον σε σχέση με την τρέχουσα και την παρελθούσα κατάσταση στα πανεπιστήμια: η ίδρυση του PRES, η ανάθεση στα IDEX και τα LABEX, οι εορτασμοί αντίστοιχα για τα σαραντάχρονα σε δεκατρία πανεπιστήμια του Παρισιού και για τα εικοσάχρονα από την ίδρυσή τους σε τέσσερα πανεπιστήμια που εδρεύουν σε νεότερες πόλεις, καθώς και η πρόοδος των εργασιών ανακαίνισης, μέσα στο 2013, σε μεγάλο τμήμα της Σορβόνης. Χωρίς να εκφράσουμε γνώμη σχετικά με τους ρυθμούς και το περιεχόμενο της τρέχουσας «αναδόμησης» του πανεπιστημίου, εκτιμούμε ότι οι εξαγγελθείσες μεταρρυθμίσεις, το φθινόπωρο του 2012, σε συνδυασμό με την τάση για πραγματική συνεργασία ανάμεσα στις διαφορετικές περιοχές, προβάλλουν στο μέλλον, μία συλλογική¹⁵ δυναμική και μία ευνοϊκή δημόσια εικόνα¹⁶ για το πανεπιστήμιο. Η αύξηση

¹⁴ Jean-François Condette, «Βγάλτε τα φαντάσματα από τα ντουλάπια», στο Armelle Le Goff (επιμ.), *Οι άνδρες και οι γυναίκες του Πανεπιστημίου. Δύο αιώνες ιστορίας*, DAF-INRP, 2009, p.163P.

¹⁵ «Οι περιοχές/επαρχίες επιθυμούν να αποτελέσουν ισότιμους εταίρους στην ανώτατη εκπαίδευση και

των συνεδρίων, των εκθέσεων και των δημοσιεύσεων που παρατηρήθηκε μετά το 2010, με θέμα την ιστορία των γαλλικών πανεπιστημίων, η οποία καταγράφεται στα συμπεράσματα του πονήματος αυτού, αντικατοπτρίζει το νέο κοινωνικό αίτημα, σε σχέση με τη διαδρομή των πανεπιστημίων αυτών και -ιδιαίτερα μιλώντας- για την περιοχή του Παρισιού, των πιο νεότευκτων από αυτά.¹⁷

Η μέσα σε σύντομο χρονικό διάστημα κυκλοφορία δύο ειδικών θεματικών τευχών, επίσης δεν αποτελεί τυχαίο γεγονός. Μετά το περιοδικό *Histoire de l' éducation*, που δημοσίευσε το τεύχος Απριλίου-Ιουνίου με θεματική *Η ανώτατη εκπαίδευση* και αναφέρθηκε στους απολογισμούς και τις ιστοριογραφικές προοπτικές, το πεδίο αναφοράς των οποίων εκτείνεται έως την αρχή του 21ου αιώνα¹⁸, και η επιθεώρηση *Το Κοινωνικό Κίνημα* αφιερώνει το τεύχος Οκτωβρίου-Δεκεμβρίου 2010 στις *Μετεξελίξεις στην επιστήμη και στα πανεπιστήμια στη Γαλλία από το 1945*.¹⁹ Η διαφύλαξη των ιστορικών πηγών -μία από τις κύριες, αν όχι η πρωταρχική, προϋποθέσεις προκειμένου να προχωρήσει η έρευνα αναφορικά με την ιστορία των πανεπιστημίων με χρονική αφετηρία το 1960- δεν έχει ξεχαστεί. Οι αρχειακές υπηρεσίες στα πανεπιστημιακά ιδρύματα -όπου αυτές υφίστανται

όχι υφισταμένους», συνέντευξη του Laurent Beauvais, προέδρου της ένωσης περιφερειών της Γαλλίας, *Educ. prof. fr*, 6 Φεβρουαρίου 2013, <http://www.letudiant.fr/educpros/entretiens/laurent-b>

¹⁶ Vincent Verger (επιμ.), *Συναντήσεις της ανώτατης εκπαίδευσης και της έρευνας*. Jean-Yves Le Deaut, *Αναθεμελιώνουμε το Πανεπιστήμιο, ενισχύουμε την έρευνα*, <http://www.assises-esr.fr/mise-en-oeuvre/le-rapport-le-deaut-117-propositions-en-vue-de-la-future-loi-sur-l-est>

¹⁷ Δεν είναι τυχαίο γεγονός ότι όλες οι πρόσφατες μονογραφίες επιπέδου ασχολούνται με τρία «νεαρά» πανεπιστήμια του διαμερίσματος Ile de France: *Οι απαρχές του UPEC*, Εκδόσεις Créteil, UPEC, 2011 των Florence Bourillon, Laurent Coudroy de Lille, Nicolas Bertrand, Claire Blandin και Anece Oubaidourahaman· *Παρίσι VIII Ιστορία ενός πανεπιστημίου των συνοικιών* των Jeanne Girault, Jeanne Claude Lescure και Loïc Vaderloge (επιμ). 1970-2010, Παρίσι, Εκδόσεις Berg International, 2012 και *Ένας μύθος προς αποδόμηση; Η αρχή και το τέλος του πειραματικού πανεπιστημιακού κέντρου του Vincennes*, Εκδόσεις Saint Denis, PUV, 2012.

¹⁸ <http://histoire-education.revues.org/1935>. Το τεύχος αυτό, αναφέρεται σε ιστοριογραφικούς απολογισμούς σχετικά με την ανώτατη εκπαίδευση εν γένει, τις γυναίκες και το πανεπιστήμιο, την ανώτατη εκπαίδευση στις αποικίες της Γαλλίας, τις επιστήμες και τις τεχνικές στην τρίτοβάθμια εκπαίδευση και τις επιστημονικές σχολές. (Ανατρέξτε στον κατάλογο των άρθρων που παρουσιάζονται στα συμπεράσματα αυτής της μελέτης).

¹⁹ <http://www.lemouvementsocial.net/numero/revue/2010-4-mutations-de-la-science-et-des-universites-en-france-depuis-1945/>. Ανατρέξτε στον κατάλογο των άρθρων που παρουσιάζονται στα συμπεράσματα αυτής της μελέτης.

φυσικά- εργάζονται για αυτόν τον σκοπό, παρά το γεγονός ότι διαθέτουν μέσα αντιστρόφως ανάλογα με το εύρος του προς εκτέλεση έργου τους. Στα πλαίσια δραστηριοτήτων της Ένωσης Γάλλων Αρχειονόμων (AAF), το εξειδικευμένο δίκτυο *Aurore*, παρέχει υλικό σε σχέση με τη συλλογή και επεξεργασία εγγράφων από τις πρυτανείες, τα πανεπιστήμια και άλλους ερευνητικούς οργανισμούς. Η άνθιση στις αρχές του 2010 συνέβαλε στη συνειδητοποίηση του διακυβεύματος και του επιτακτικού χαρακτήρα που ενέχει μία ασυνήθιστα εκτεταμένη συνεργασία, ανάμεσα στην υπηρεσία αρχειονομίας της Πρυτανείας των Πανεπιστημίων του Παρισιού, σε ορισμένα πανεπιστήμια (Παρίσι I, Παρίσι IV, Παρίσι VIII, Παρίσι XIII, UPEMLV=Πανεπιστήμιο Ανατολικού Παρισιού περιοχή *Marne la Vallée*) και την GERME. Η συνεργασία αυτή που περιλαμβάνει ως εταίρους επαγγελματίες που ασχολούνται με τη διαφύλαξη της πολιτιστικής κληρονομιάς, ιστορικούς και ερευνητές προερχόμενους από διάφορες επιστήμες, οδήγησε ήδη στη διοργάνωση τριών εκδηλώσεων μέσα σε δύο χρόνια με θέμα τις γραπτές και προφορικές πηγές καθώς και σε όσες πηγές σχετίζονται με την αρχιτεκτονική των πανεπιστημίων και ιδιαίτερα με το πιο πρόσφατο κομμάτι της ιστορίας αυτής.

Η πρώτη εκδήλωση που διοργανώθηκε, ήταν η Ημερίδα (8 Ιουνίου 2011) *Πανεπιστημιακά αρχεία. Νεότερες πηγές για την ιστορία της εκπαίδευσης και της έρευνας*. Τα Πρακτικά της δημοσιεύονται στο παρόν πόνημα. Η Ημερίδα αυτή κατόρθωσε να συγκεντρώσει περισσότερους από 140 πανεπιστημιακούς στη Σορβόνη. Αποτέλεσε κοινή προσπάθεια της Πρυτανείας των πανεπιστημίων του Παρισιού (Stéphanie Méchine υπεύθυνη αρχειακής υπηρεσίας) και του Πανεπιστημίου Paris-Sorbonne (Καθηγητής Jean-Noël Luc). Παρά το γεγονός ότι η βιβλιογραφική ανασκόπηση που παρουσιάζεται εδώ από την Thérèse Charmasson και την Stéphanie Méchine υπογραμμίζει με τον πιο εύλωτο τρόπο την ποικιλία και τον πολυδιάστατο χαρακτήρα του αρχειακού σώματος που χρειάζεται να

χρησιμοποιήσει κανείς προκειμένου να κάνει ιστορική έρευνα για τα πανεπιστήμια, θέλουμε να επικεντρώσουμε την προσοχή στα αρχεία που ανήκουν στα ίδια τα πανεπιστήμια και ειδικότερα στα αρχεία που ανήκουν σε συνιστώσες των πανεπιστημίων (πανεπιστημιακές σχολές, UER, Μονάδες εκπαίδευσης και έρευνας, UFR, μονάδες κατάρτισης και έρευνας, τμήματα, μεταδιδακτορικά ιδρύματα, ερευνητικές μονάδες, βιβλιοθήκες). Τα αρχειακά αυτά σύνολα, αποκαλύπτουν μοναδικούς θησαυρούς, τους οποίους οι επιχορηγήσεις της πρυτανείας ή του υπουργείου αδυνατούν να προστατεύσουν από τον κίνδυνο εξαφάνισης διαδραματίζοντας ρόλο “αντισταθμίσματος”. Πρόκειται για μοναδικούς θησαυρούς, των οποίων η ύπαρξη απειλείται, αν δεν έχει ήδη πληγεί ανεπανόρθωτα. Πόσες άραγε μονάδες έρευνας και εκπαίδευσης, πόσα πανεπιστημιακά τμήματα έχουν διατηρήσει τα παλαιά τους αρχεία; Πόσα επίσης από τα παραπάνω διαφυλάττουν με συστηματικό τρόπο τα έντυπα παρουσίασης του προγράμματος και των μαθημάτων τους, τις επιστολές που ελήφθησαν και που εστάλησαν, τα χειρόγραφα ή ηλεκτρονικά σημειώματα που απευθύνονταν στους διδάσκοντες και στους φοιτητές, τα θέματα που τέθηκαν στις εξεταστικές και τουλάχιστον μία επιλογή από πτυχιακές εργασίες; Πόσες από τις γραμματείες στα πανεπιστήμια έχουν καταρτίσει ένα αντιπροσωπευτικό σώμα διορθωμένων γραπτών προς φύλαξη; Πόσες υπηρεσίες πολιτιστικών θεμάτων και επικοινωνίας, πόσα φοιτητικά σωματεία, έχουν κρατήσει, άραγε εδώ και αρκετό καιρό, γραπτά και οπτικοακουστικά ίχνη που καταγράφουν τις δραστηριότητές τους; Πόσοι από τους υπεύθυνους σε κάθε βαθμίδα, από την προεδρία των πανεπιστημίων μέχρι τις διευθύνσεις των μονάδων κατάρτισης και έρευνας (UFR) και τα μεταδιδακτορικά ιδρύματα, πόσοι από το διδακτικό-ερευνητικό προσωπικό, έχουν ενδιαφερθεί, στη λήξη της θητείας τους, της σταδιοδρομίας τους ή πριν αλλάξουν θέση, να καταγράψουν, εν είδει παρακαταθήκης, τα ηλεκτρονικά αρχεία και τις αλληλογραφίες, η μελέτη των οποίων, σε μεταγενέστερο χρόνο, θα δια φωτίσει με αδιαμφισβήτητο τρόπο, την

αναγγελία επίσημων και σημαντικών μηνυμάτων και αποφάσεων, τις περιλήψεις από τα πρακτικά των συνελεύσεων των συμβουλίων, ή τις ήξεις-αφίξεις διατυπώσεις από τα πρακτικά των συνεδριάσεων στις επιτροπές ειδικών; Οι ήδη γνωστές απαντήσεις στα προηγούμενα ερωτήματα απηχούν τις εκκλήσεις για μία ευρεία διάσωση των έντυπων αρχείων που κατέχουν τα πανεπιστημιακά ιδρύματα και οι συνιστώσες τους, παντού όπου η διάσωση αυτή δεν έχει ακόμα διασφαλιστεί. Απηχούν επίσης την έκκληση για συζήτηση γύρω από την αναγκαιότητα διάσωσης μεγάλης μερίδας των ηλεκτρονικών αρχείων. Χωρίς τα τεκμήρια αυτά, οι ιστορικοί του μέλλοντος θα αδυνατούν να κατακτήσουν έναν από τους βασικότερους στόχους τους που είναι η ανάδειξη εκείνων των επιστημονικών, παιδαγωγικών, διοικητικών, φοιτητικών, σχολικών, κοινωνικών και ατομικών πρακτικών των εφήβων και των νέων και των δύο φύλων, που δίνουν καθημερινά ζωή στα πανεπιστήμια.

Την ημερίδα του Ιουνίου 2011 ακολούθησαν δύο άλλες συναντήσεις: *Πανεπιστήμιο του Ile-de-France: προς ένα προφορικό αρχειακό σώμα*; (Σορβόννη, Μάρτιος 2012) και *Αρχιτεκτονική των πανεπιστημίων στο Παρίσι και στο Ile-de-France, 1945-2000* (Πανεπιστήμιο Παρίσι VIII, Οκτώβριος 2012). Τρία νέα σεμινάρια άρχισαν ήδη μέσα στον απόηχο αυτής της κινητοποίησης: *Ιστορία των μεταμορφώσεων στον πανεπιστημιακό χώρο του διαμερίσματος Ile-de-France από την δεκαετία του 1960 έως σήμερα*, στην Σορβόννη (Καθηγήτρια Florence Bourillon, UPEC, και καθηγητής Loïc Vadelorge, UPEMLV, με την συνεργασία της Stéphanie Méchine), *Οι μεταβολές στην ανώτατη εκπαίδευση και την έρευνα από το 1968: Ζητήματα της τρέχουσας πραγματικότητας και ιστορικές αναδρομές*, στο ENS *Écoles Normales Supérieures* στο πανεπιστήμιο της Λυών (την επιστημονική εποπτεία έχουν οι Julien Barrier και Emmanuelle Picard, λέκτορες στην κοινωνιολογία και την ιστορία αντίστοιχα), *Ιστορία της γαλλικής ανώτατης εκπαίδευσης στην σύγχρονη εποχή: τα καινούρια*

πεδία έρευνας για τους διδακτορικούς ερευνητές, στην ENS της Λυών και στο Πανεπιστήμιο Paris-Sorbonne (διεύθυνση Emmanuelle Picard και ο καθηγητής Jean-Noël Luc). Η επαρχία επίσης δεν έμεινε πίσω, όπως φαίνεται, για παράδειγμα, από το ερευνητικό πρόγραμμα που διεξάγει το Ίδρυμα ανθρωπιστικών σπουδών στην Βρετάνη και το οποίο ασχολείται με την ιστορία του συνόλου των σπουδών που έπονται του απολυτηρίου και της έρευνας που πραγματοποιείται υπό κρατική εποπτεία και χρηματοδότηση στην περιοχή αυτή από το 1945²⁰ και μετά.

Αυτή η πρώτη άνθηση, μας κάνει να πιστεύουμε στη σταθερή πρόοδο ενός πεδίου που θα υποστηριχθεί σύντομα και από το διεθνές συμπόσιο, τον Ιανουάριο του 2014, στη Σορβόννη με θέμα: *Από το πανεπιστήμιο του Παρισιού στα πανεπιστήμια του Ile-de-France*, υπό την εποπτεία των Florence Bourillon, Eléonore Marantz, Stéphanie Méchine και Loïc Vadelorge. Αν στην απαρίθμηση αυτή προσθέσουμε και τα δύο θεματικά τεύχη που προαναφέραμε καθώς και τις εικοσιμία εκδηλώσεις με ιστορική διάσταση που αναφέρονται στα συμπεράσματα, μπορούμε να θεωρήσουμε την δεκαετία του 2010 ως ένα σημαντικό σταθμό ως προς την αποκάλυψη του δυναμικού που ενυπάρχει στην ιστορία των πανεπιστημίων.

* * *

²⁰ Για την ημερίδα αυτή υπό την εποπτεία των André Lespagnol και Mathieu Leprince http://www.mshb.fr/upload/iedit/1/file/Gouv/Programme_ESRI.pdf

ΕΠΙΛΟΓΙΚΑ

Ερευνητικές κατευθύνσεις στην ιστορία των γαλλικών πανεπιστημίων

του *Jean-Noël Luc*

Καθηγητή Σύγχρονης Ιστορίας

Πανεπιστήμιο Παρίσι-Σορβόννη - Κέντρο ιστορίας 19ου αιώνα (Παρίσι I-Παρίσι II)

Οι συγγραφείς αυτού του βιβλίου επικεντρώνουν την προσοχή σε παραγνωρισμένες ιστορικές πηγές και σε παραμελημένα πεδία έρευνας. Διασταυρώνοντας τις παρατηρήσεις τους με τους ιστοριογραφικούς ισολογισμούς που προαναφέρθηκαν, μπορούμε να σχεδιάσουμε έναν πίνακα από ερευνητικά πεδία που σχετίζονται με την ιστορία των γαλλικών πανεπιστημίων, ιδιαίτερα από τη δεκαετία του 1960 και ύστερα. Η ταξινόμηση και ο συγκεκριμένος τρόπος παρουσίασης δεν θα πρέπει να μας κάνουν να ξεχνούμε ότι τα πολυάριθμα αντικείμενα απαιτούν τη διασύνδεση της συνολικής θεώρησης και της μικροϊστορίας ώστε να παραχθεί μία «σφαιρική προσέγγιση» της ιστορίας της ανώτατης εκπαίδευσης.

Ο πίνακας αυτός δείχνει ότι η τρέχουσα ιστορία των πανεπιστημίων εμπλουτίστηκε από την επιρροή των άλλων ανθρωπιστικών και κοινωνικών επιστημών, κι επίσης από την προβληματική που ανανέωσε την ιστορία της εκπαίδευσης (σχέσεις κέντρου-περιφέρειας, «το φαινόμενο των ιδρυμάτων», «φοιτητική κουλτούρα», μελέτη των εφαρμοζόμενων πρακτικών, είδη). Επίσης εμπλουτίστηκε από τη ματιά ερευνητών προερχόμενων από άλλα ερευνητικά πεδία.

I. Ορισμένες ερευνητικές τάσεις

* Ένταξη της έρευνας για τα γαλλικά πανεπιστήμια σε ευρύτερα πλαίσια, που επηρεάζουν σημαντικά τους μηχανισμούς απόφασης:

- Στο σύστημα της γαλλικής ανώτατης εκπαίδευσης για το οποίο τα ιδρύματα αυτά δεν αποτελούν παρά μόνο ένα τμήμα, καθώς επίσης και οι κρατικές πολιτικές όπως και οι πολιτικές του ιδιωτικού τομέα που σχετίζονται μ' αυτή τη βαθμίδα εκπαίδευσης.

- Σε ένα εθνικό πλάνο εποπτείας το οποίο να απαρτίζεται από τη γενική διοίκηση (συχνά αποκομμένη από το Υπουργείο Εθνικής Παιδείας προκειμένου να δημιουργηθεί, το 1974, μία Γενική Γραμματεία, ή το 1978 ένα αυτόνομο υπουργείο αποκλειστικά για τα πανεπιστήμια) και τα παρεπόμενά της (πρυτανεία και σώμα αξιολόγησης, συμβούλια, επιτροπές και όργανα αξιολόγησης).

- Στα ευρωπαϊκά και διεθνή δίκτυα κυκλοφορίας πρωτοβουλιών και μέσων (προγράμματα-ευρωπαϊκού πλαισίου), ιδέες (ενώσεις και συνέδρια), προδιαγραφές και προγράμματα εκπαίδευσης (μεταρρύθμιση του LMD 2002), διδακτικό-ερευνητικό προσωπικό και φοιτητές (προγράμματα ERASMUS).

* Εγκατάλειψη παλαιών στερεοτύπων· για παράδειγμα σε σχέση με την «πανεπιστημιακή ερημοποίηση» στην περιφέρεια πριν τις μεταρρυθμίσεις της 3ης Δημοκρατίας.

* Κοινή μελέτη για τα πανεπιστήμια και για την έρευνα, που αποτελεί τη μόνη επιλογή προκειμένου να εκτιμηθούν οι τρόποι και οι βαθμοί σύγκλισης και συμπληρωματικότητας.

* Ανάλυση στα προσωπικά χαρακτηριστικά, στις διαδρομές, στις επαγγελματικές, κοινωνικές και πολιτιστικές πρακτικές για όλους τους παράγοντες των ιδρυμάτων, συμπεριλαμβανομένου -αν και το πεδίο μετά βίας στοιχειοθετείται- του μη διδακτικού προσωπικού.

* Συνειδητοποίηση, ανεπαρκής στην παρούσα φάση, της μεγάλης ετερογένειας των «πανεπιστημίων». Την ετερογένεια κάλυπτε η συνήθης διάκριση ανάμεσα στα ιδρύματα και τις «Μεγάλες Σχολές». Προσεκτική όμως παρατήρηση του πανεπιστημιακού κόσμου και των ποικίλων αποχρώσεών του, επιτρέπει κυρίως να αναλύσουμε :

- Τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά κάθε επιστήμης ή κάθε συνόλου επιστημών ως προς συγκεκριμένα προβλήματα: τη μαζική διδασκαλία σε ανώτατο επίπεδο (φιλολογία, ανθρωπιστικές και κοινωνικές επιστήμες, STAPS, Επιστήμες και τεχνικές αθλητικών και σωματικών δραστηριοτήτων), τον τρόπο διδασκαλίας ο οποίος δέχεται συχνά κριτική. Και αυτό παρά το γεγονός ότι εξασφαλίζει μία τεράστια υπηρεσία για το κοινό καλό με πολύ μειωμένα οικονομικά μέσα ανά φοιτητή, συγκριτικά με τις αντίστοιχες οικονομικές απαιτήσεις που έχουν δημόσια ή ιδιωτικά ανταγωνιστικά δίκτυα εκπαίδευσης στην Γαλλία ή στο εξωτερικό.

- Τα αποτελέσματα, αναφορικά με τις πραγματικές υπηρεσίες που προσφέρονται και πλαισιώνουν τους φοιτητές, την ιδιαίτερα ανομοιογενή κατανομή των εγγεγραμμένων φοιτητών στην ίδια επιστήμη εντός μίας σχολής, ενός UFR ή ενός τμήματος στην ίδια πανεπιστημιακή δεξαμενή.

- Την προσφυγή σε συγκρίσεις διεθνούς κλίμακας προκειμένου: 1. Να καταδειχθεί η ιδιαιτερότητα της γαλλικής περίπτωσης (κυρίως σε ό,τι έχει σχέση με τις προσλήψεις, τις σταδιοδρομίες και την αξιολόγηση των πανεπιστημίων). 2. Να μελετηθούν οι συγκλίσεις ή οι αποκλίσεις σε σχέση με κάθε επιστήμη/επιστημονικό κλάδο. 3. Να επεκταθούν, σε ευρύτερη κλίμακα, τα ερωτήματα που αναδύονται αποκλειστικά από τον προβληματισμό στο εθνικό μόνο κομμάτι.

II. Νέες χρονολογικές διαδρομές

* Πολλές ερευνητικές περίοδοι μένει να ερευνηθούν. Η χρονική περίοδος 1815-1860, για παράδειγμα, ώστε να συμπληρωθεί μεγάλος αριθμός μελετών που έχουν ήδη πραγματοποιηθεί με θέμα τις μεγάλες θεσμικές αλλαγές στον 19ο αιώνα, στα χρόνια της θεμελίωσης (1802-1815) ή στα χρόνια που αφορούν τις δημοκρατικές μεταρρυθμίσεις.

* Άλλες έρευνες μπορούν να διεξαχθούν για τον Μεσοπόλεμο, ο οποίος ευνόησε λιγότερο την πρόοδο στην έρευνα, συγκριτικώς με τα δύσκολα χρόνια του πολέμου και την Απελευθέρωση.

Όπως είπαμε, το δεύτερο μισό του 20ου αιώνα αξίζει να μελετηθεί με μεγάλο αριθμό ερευνών. Χρειάζεται δηλαδή να κινούμαστε εμπρός-πίσω με σημείο αναφοράς το σημαντικό και γνωστότερο έτος 1968, τουλάχιστον αναφορικά με ζητήματα που έχουν σχέση με τις επιδιώξεις και τις δράσεις των φοιτητικών κινημάτων. Από τα ερευνητικά πεδία που, είτε είναι καινούρια είτε χρήζουν εμβάθυνσης, και αφού λάβουμε υπ' όψη μας τις εργασίες που έχουν ήδη γίνει από κοινωνιολόγους, πολιτικούς επιστήμονες, νομικούς και γεωγράφους για την ανώτατη εκπαίδευση από το 1990 και μετά²¹, θα αναφέρουμε τις εξής:

- τις προκλήσεις και τις συνθήκες αποκόλλησης των πανεπιστημίων και των UER, από τον νόμο Faure έως τον υπουργό Guichard, και τα αποτελέσματα αυτής της αποκόλλησης, από την απλή διασύνδεση των επιστημονικών κλάδων έως τη δημιουργία ολοκληρωμένων ιδρυμάτων.
- τα στάδια, τα διακυβεύματα, οι τύποι και τα όρια στη διαδικασία διεύρυνσης της αυτονομίας μετά τον νόμο Faure (1968).
- ορισμένα «καίρια γεγονότα που δεν είναι ευρέως γνωστά» και ορισμένες «ιδιαίτερα

²¹ Για παράδειγμα, τα χρόνια που ήταν στο υπουργείο ο Jospin, ο Allegre ή ο Lang, η δημοσιονομική διεύρυνση (Πανεπιστημιακοί σχεδιασμοί 2000 και U3M), τα κοινωνικά προγράμματα για τους φοιτητές, η αναδιοργάνωση του cursus από το LMD, και η δημιουργία εξαμήνων (1988-1993 και 1997-2002) ή η αύξηση της αυτονομίας (LRU, 2007).

σημαντικές στιγμές» σύμφωνα με τα λόγια του Patrick Fridenson²² από τα οποία θα αναφέρουμε: την επεξεργασία και την εφαρμογή στην πράξη για την μεταρρύθμιση που έκανε ο Fouchet στον πρώτο και στον δεύτερο κύκλο πανεπιστημιακών σπουδών, τα έτη 1964-1966 και ειδικά το «επεισόδιο Pierre Aigrain», από τον υπεύθυνο για την ανώτατη εκπαίδευση την εποχή εκείνη· τις προσπάθειες του κράτους να ανακτήσει τον έλεγχο των πανεπιστημίων (1976-1981)· τη συνολική μεταρρύθμιση, την έναρξη μίας πολιτικής σύναψης συμβάσεων για λήψη ερευνητικών πιστώσεων και «τη μεγάλη παιδαγωγική αναδόμηση» την επόμενη περίοδο (1981-1986), τα έργα κατασκευής και ανακαίνισης της Πανεπιστημιούπολης, τα αποτελέσματα από το κρατικό Δάνειο του 2009, το σχέδιο για τη μεταρρύθμιση στο επαγγελματικό status των πανεπιστημιακών και το μεγάλο κίνημα αμφισβήτησης (2006-2009).

- Τους εδώ και καιρό -περισσότερο ή λιγότερο- παραμελημένους τομείς από τις κρατικές πολιτικές: βιβλιοθήκες, τεκμηρίωση, φοιτητική στέγαση, υποδοχή αλλοδαπών φοιτητών, δια βίου κατάρτιση ενηλίκων στα πανεπιστήμια.

III. Τα πανεπιστήμια στη δική τους περιοχή

Οι συνθήκες, οι προκλήσεις και οι διάφορες χωρικές διευθετήσεις αναφορικά με την εγκατάσταση των πανεπιστημίων και των «πανεπιστημιακών πόλων»· οι σχέσεις με τους τοπικούς παράγοντες τους οποίους ευνοεί η αποκέντρωση, οι επιχειρήσεις, οι κοινωνικοί εταίροι και οι πολιτιστικοί παράγοντες, στο επίπεδο πόλης, παλιάς ή νέας, σε επίπεδο προαστίου, νομού, περιοχής· τις συζεύξεις ανάμεσα στις τοπικές λογικές και την εθνική πολιτική.

* Η ενσωμάτωση των πανεπιστημίων στο τοπικό εκπαιδευτικό σύστημα και οι σχέσεις τους

²² Patrick Fridenson, «Η πολιτική των πανεπιστημίων από το 1968 / La politique universitaire depuis 1968», *Le mouvement social, Περιοδικό το Κοινωνικό Κίνημα*, αριθ. 233 2010, p.55-57

-μέσα σε κλίμα άγνοιας, ανταγωνισμού και συμπληρωματικότητας- με τα ιδρύματα της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, τα CPGE/προπαρασκευαστικά τμήματα για τις «Μεγάλες Σχολές», τα υπόλοιπα πανεπιστήμια της ίδιας περιοχής, την ανώτατη τεχνική εκπαίδευση, την ανώτατη εκπαίδευση που ανήκει στην αρμοδιότητα άλλων πανεπιστημίων, την ανώτατη ιδιωτική εκπαίδευση (μία απάντηση σ' ένα κοινωνικό αίτημα που δεν λαμβάνεται υπόψη από την κρατική εξουσία) και τους οργανισμούς έρευνας.

* Η ανώτατη εκπαίδευση τόσο στη Γαλλία όσο και στις αποικίες της τέως γαλλικής Αυτοκρατορίας, ιδανικός τομέας παρατήρησης των σχέσεων ανάμεσα στα ανώτερα κοινωνικά στρώματα και το αποικιακό φαινόμενο, καθώς και οι συνθήκες παραγωγής και διάδοσης της αποικιακής γνώσης.

* Η ενσωμάτωση των πανεπιστημιακών καθηγητών στην αστική πραγματικότητα των πόλεων, η επιρροή τους ή, αντίθετα, η απομόνωσή τους, παράμετροι που μπορούν να εκτιμηθούν στο μέτρο των δικών τους επαγγελματικών, πολιτιστικών (ως εκλαϊκευτές, εμπειρογνώμονες, αφυπνιστές), εταιρικών, θρησκευτικών, φιλανθρωπικών και πολιτικών δεσμεύσεων, όπως και ο λόγος και οι πράξεις τους κατά την διάρκεια των μεγάλων κρίσεων είτε αυτές αφορούσαν αποκλειστικά τη Γαλλία είτε ήταν διεθνείς.

IV. Το πανεπιστημιακό ίδρυμα υπό το φως της μικροϊστορίας

Η μέθοδος προσέγγισης που, εδώ και καιρό, έχει προταθεί για τη μελέτη των ιδρυμάτων δευτεροβάθμιας, τριτοβάθμιας και τεχνικής εκπαίδευσης, θεωρεί το πανεπιστημιακό ίδρυμα (ένα μόνο πανεπιστήμιο, ή μία συνιστώσα του) ως ένα συνολικό αντικείμενο ιστορίας, δηλαδή, κυρίως ως μία μεγάλη δημόσια επιχείρηση, ένα σύνολο κληρονομιάς και αρχιτεκτονικής που αποτυπώνει διάφορες τάσεις της παιδαγωγικής και επιστημονικής λειτουργίας ενός πανεπιστημίου, ως χώρο κατάρτισης, έρευνας και ζωής, ως μία

συλλογικότητα αλληλοσχετισμού ενηλίκων και φοιτητών καθώς και ως χώρο μνήμης. Η διευρυμένη ερμηνεία της ιστορίας ενός εκπαιδευτικού ιδρύματος, από τους ιστορικούς της εκπαίδευσης, οδηγεί σε ευρύτερα ερευνητικά πεδία θεωρώντας το πανεπιστήμιο ως παράγοντα διεθνούς συνεργασίας (για παράδειγμα με τη δημιουργία διαφόρων θυγατρικών στο εξωτερικό), ως ένα στοιχείο ενός εθνικού ή περιφερειακού δικτύου που αποτελείται από ιδρύματα ανταγωνιστικά ή συμπληρωματικά μεταξύ τους, ως εργοδότη και πελάτη της τοπικής οικονομίας, πόλο εδαφικής διαμόρφωσης και διευθέτησης. Τέλος, ως ένα τόπο αλληλεπίδρασης ανάμεσα σε τοπικούς παράγοντες συχνά δημιουργούς ιδιαίτερων αιτημάτων ανώτατης εκπαίδευσης: διοικήσεις, δημαρχιακά συμβούλια, γενικά και περιφερειακά συμβούλια, επιχειρήσεις, συνδικαλιστικές ενώσεις και σωματεία.

Αυτό το επίπεδο παρατήρησης συμπληρώνει με επιτυχία τις εθνικές και διεθνείς προσεγγίσεις, που είναι απαραίτητες αλλά και πολύ γενικές. Προσφέρει πολλαπλά πεδία έρευνας ιστορίας των θεσμών, κοινωνικής, πολιτιστικής και παιδαγωγικής σε σχέση με τις τύχες των ιδρυμάτων, συμπεριλαμβάνοντας και την απαρχή της δημιουργίας τους με αφορμή τα ημιτελή σχέδια και τις πολλαπλές εμπειρίες των παραγόντων τους.

* Οι διάφορες χρήσεις της αυτονομίας και η ευελιξία κινήσεων των ιδρυμάτων, ανάμεσα στα όρια που προδιαγράφει η αυστηρή εφαρμογή των κειμένων, η έρευνα σε όλα τα ενδιάμεσα κενά αυτής της ελευθερίας, η επιμονή των αντανακλαστικών του ιακωβινισμού στον κρατικό μηχανισμό.

* Τα *πραγματικά* οφέλη από τις διαδοχικές μεταρρυθμίσεις σε κάθε πανεπιστήμιο υπέρ ενός συμβιβασμού μεταξύ των αποφάσεων που έρχονται άνωθεν, τα μέσα που είναι πραγματικά διαθέσιμα, η ικανότητα αδράνειας των ιδρυμάτων και των συνιστωσών τους, η προσκόλληση εσωτερικών παραγόντων και η ικανότητά τους να παρακάμψουν τις οδηγίες.

* Ο τρόπος διάρθρωσης της ισχύος στο πλαίσιο των πανεπιστημιακών ιδρυμάτων με

πολυεπιστημονική διάσταση· η διακυβέρνηση από τα εκλεγμένα όργανα, ένας άγραφος μηχανισμός στο γαλλικό δημόσιο τομέα· ο αυξανόμενος ρόλος της προεδρίας, από την δημιουργία της το 1968 έως την μοναρχοποίησή της με νόμο (Loi relative aux libertés et responsabilités des universités)· τα προφίλ και ο αριθμός προεδρικών εντολών, αντιπρόεδροι, κοσμήτορες, αναπληρωτές κοσμήτορες, διευθυντές των UFR, μέλη συμβουλίων· τα προφίλ ο ρόλος και το πραγματικό βάρος του ρόλου των διοικητικών στελεχών.

* Η εξέλιξη της διαδρομής σε σχέση με τα έσοδα και τα έξοδα, η διανομή τους ανά πανεπιστημιακό ίδρυμα και οι ελεγκτικές διαδικασίες.

* Οι πολιτικές-πραγματικές ή εξαγγελθείσες-εκπαίδευσης, έρευνας, διεθνών σχέσεων και της επικοινωνίας.

* Οι κανονιστικές ή εθιμικές διεργασίες, για τη διοίκηση των ιδρυμάτων καθώς και οι προσλήψεις και η σταδιοδρομία του προσωπικού.

* Η εξέλιξη στις κατευθύνσεις, στο πανεπιστημιακό πρόγραμμα μαθημάτων και τα περιεχόμενα αυτών, πεδίο που ευνοείται από το ενδιαφέρον για την πολιτιστική, παιδαγωγική αλλά και κοινωνική ιστορία, την ιστορία των επιστημών όπως καταδεικνύουν τρία από τα κείμενα του συγκεκριμένου πονήματος.

Το παραπάνω πεδίο, επιτρέπει κυρίως τη μελέτη της βαρύτητας του ρόλου που διαδραματίζουν οι κουλτούρες κάθε σχολής ή κάθε επιστήμης, τα διακυβεύματα και τις συνθήκες στις περιπτώσεις θεσμοθέτησης μιας καινούριας επιστημονικής κατεύθυνσης και τις καινοτόμες ανασυστάσεις τμημάτων. Επίσης, τη σημασία των αθλητικών εκδηλώσεων, τη σύζευξη ανάμεσα σε επιστήμες που σχετίζονται με ακαδημαϊκή έρευνα και αυτές που σχετίζονται με διδασκαλία κατά τα πρότυπα του έργου της Nicole Hulin και της Héléne

Gispert για τις φυσικές επιστήμες.²³

* Η σταθερότητα ή οι μετεξελίξεις στα πλαίσια και στις μεθόδους εκπαίδευσης, η μελέτη των οποίων άρχισε μέσα από τη μελέτη της ιστορίας των αμφιθεατρικών παραδόσεων· το περιεχόμενο της εμφάνισης νέων τρόπων εκπαίδευσης και την διαδικασία της νομιμοποίησής τους· τα ιδιαίτερα προβλήματα που έχει ο πρώτος χρόνος του βασικού πτυχίου Licence· η αλληλεπίδραση ανάμεσα σε ειδικούς και φοιτητές που διδάσκουν σε σεμινάρια, σχολές που διεξάγουν έρευνα και σχολές που επιβλέπουν διδακτορικές σπουδές. Επίσης, οι διαδικασίες πιστοποίησης και αξιολόγησης των διπλωμάτων του πρώτου κύκλου έως την πτυχιακή, ο βαθμός επιλεκτικότητάς τους και η πίεση των διεθνών προδιαγραφών (πεδία έρευνας που χρειάζονται να θεσμοθετήσουν, από τώρα και στο εξής, σειρές προγραμμάτων μαθημάτων και θέματα εξετάσεων, όπως και δείγματα διορθωμένων γραπτών από εξεταστικές και mémoires [διπλωματικές εργασίες]).

* Οι εντάσεις και οι συγκρούσεις που προκαλούνται από διάφορες αιτίες: διαδικασίες αυτονομίησης, αυξανόμενη διαφοροποίηση του προσωπικού (σύμφωνα με την διαπίστωση του Jean-Marie Mayeur, στο συνέδριο του 1984: «τη μάχη ανάμεσα στο πανεπιστήμιο και την εξουσία, διαδέχονται οι μάχες ισχύος μέσα στο πανεπιστήμιο»)²⁴ Επίσης, συνδικαλιστικές ή πολιτικές δεσμεύσεις, εκτιμήσεις αντίθετες προς τις μεταρρυθμίσεις, που μπορούν να γεννήσουν πλατιά κινήματα αντίστασης (για παράδειγμα ενάντια στο νομοσχέδιο Devaquet το 1986, η μεταρρύθμιση των Saunier-Seité για τον δεύτερο κύκλο σπουδών το 1976, ο νόμος LRU το 2007, οι μεταρρυθμίσεις σχετικά με την υπηρεσιακή

²³ Οι εργασίες αυτές είναι ένα καλό παράδειγμα για μία παγκόσμια ιστορία που συνδέει τη μελέτη των προγραμμάτων, των μεθόδων, των διπλωμάτων, των προσλήψεων και της κατάρτισης των διδασκόντων, των έξυπνων δικτύων, των σχέσεων ανώτατης και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Βλέπε κυρίως Nicole Hulin, *L'organisation de l'enseignement des sciences. La voie ouverte par le Second Empire*, Paris, CTHS, 1989 και Hélène Gispert, Nicole Hulin et Marie-Claire Robic (dir.), *Sciences et enseignement. L'exemple de la grande réforme des programmes de lycée au début du XXe siècle*, Lyon-Paris, INRP, Vuibert, 2006.

²⁴ Jean-Marie Mayeur, «Préface» à Christophe Charle, Régine Ferré (dir.), *Le personnel de l'enseignement supérieur aux XIXe-XXe siècles*, Paris, CNRS, 1985

κατάσταση των ερευνητών διδασκόντων και με τους διαγωνισμούς πρόσληψης εκπαιδευτικών δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης που έγιναν το 2009).

Οι σχέσεις εκπαίδευσης και έρευνας, οι σχέσεις ανάμεσα στο πανεπιστήμιο και σε άλλους οργανισμούς που έχουν την ίδια αποστολή, μέσα σ' ένα πλαίσιο όπου αναπτύσσεται μία όλο και στενότερη συνεργασία (ίδρυση των UMR με έναρξη λειτουργίας τους το 1966) αλλά επίσης και η αναδιαμόρφωση στους τρόπους χρηματοδότησης για τις ερευνητικές εργασίες και στον τρόπο αξιολόγησής τους (Εθνική επιτροπή αξιολόγησης ANR, AERES).

* Ο ρόλος των ανοικτών πανεπιστημίων που εκτείνεται από την πολιτιστική αποστολή και μέσω ακτινοβολίας έως πηγή εσόδων.

V. Μια πληθώρα από παράγοντες: διδάσκοντες - ερευνητές, στελέχη διοίκησης, βιβλιοθηκονόμοι, ερευνητικό προσωπικό, διοικητικοί και τεχνικοί

* Οι μεταβολές στην κεντρική διοίκηση που είναι υπεύθυνη για τα πανεπιστήμια, σταδιακά ανεξαρτητοποιούμενης από το Υπουργείο Εθνικής Παιδείας, με αφετηρία το 1974· η εξέλιξη της φυσιογνωμίας και του ρόλου των πανεπιστημιακών που διορίστηκαν στα πλαίσια αυτής της περιόδου διακυβέρνησης, η δημιουργία νέων εργαλείων διοικητικής αξιολόγησης: δείκτες (όπως οι μέθοδοι αξιολόγησης GARACES ή SANREMO που χρησιμοποιήθηκαν την δεκαετία του 1990 προκειμένου να μετρήσουν την αναλογία του διδακτικού δυναμικού και φοιτητικού δυναμικού), οι διατάξεις του οργανικού νόμου για τη δημοσιονομική διαχείριση (Lof) που τέθηκε σε ισχύ το 2001, διεθνείς κατατάξεις πανεπιστημίων, κ.α.

* Τα προφίλ και το επαγγελματικό μέλλον για κάθε κατηγορία πανεπιστημιακού, εξεταζόμενη σε διαφορετικό κάθε φορά επίπεδο: κοινωνική προέλευση, εκπαίδευση και τρόπος πρόσληψης, στρατηγικές σταδιοδρομίας, σχέσεις με άλλους παράγοντες, προσωπική ζωή, εισοδήματα, κληρονομίες, και κοινωνικές διαδρομές.

* Οι τομείς δραστηριότητας των πανεπιστημίων: διδασκαλία (συμπεριλαμβανομένης και της διδασκαλίας εκτός ιδρύματος) έρευνα, ερευνητική καθοδήγηση, δημοσιεύσεις, γνωματεύσεις εμπειρογνωμοσύνης, διοίκηση με την ευρεία της σημασία (εδώ συμπεριλαμβάνονται οι διοικητικοί στόχοι και οι παιδαγωγικοί στόχοι περισσότερο ή λιγότερο διαλείποντες οι οποίοι έχουν επιτευχθεί στο πλαίσιο της ενιαίας άσκησης διοίκησης), συνδικαλισμός, εκλαΐκευση, συνεργασία με τα οπτικοακουστικά μέσα με σχέση μισθωτής εργασίας: η συμβολή των πανεπιστημίων στην έρευνα, στην καινοτομία, στην πολιτιστική αλλαγή (ένα από τα θέματα του διεθνούς συνεδρίου του 1984) και στην διπλωματία, εκτιμήσεις των οποίων βασίστηκαν σε διάφορους δείκτες (καθοδήγηση ερευνητικών μονάδων, επίβλεψη διπλωματικών εργασιών, αριθμός και είδη δημοσιεύσεων, σήματα ευρεσιτεχνίας/πατέντες, διεθνή συνέδρια και ημερίδες, εισηγήσεις στις εκδηλώσεις αυτές, αποστολές στο εξωτερικό): η κατανομή των ατομικών επιδιώξεων σε διάφορους τομείς δραστηριότητας και η εξέλιξή τους, ανάλογα με την εποχή, τους επιστημονικούς κλάδους, τις θέσεις, το φοιτητικό δυναμικό σε κάθε πανεπιστημιακή μονάδα, κλίμακες προσωπικών ή συλλογικών αξιών.

* Η εμφάνιση ενώσεων, και αργότερα συνδικάτων του προσωπικού και των φοιτητών, η επέκτασή τους και τα ακροατήρια τους ή αντίθετα η κατάτμησή τους και η περιθωριοποίησή τους: η λειτουργία τους και ο ρόλος τους στην ζωή των ιδρυμάτων συμπεριλαμβανόμενων και των έργων που τους συνδέουν, η σχέση τους με τις αρχές ελέγχου, η εξέλιξη του διαλόγου και οι πρακτικές τους, κινούμενες ανάμεσα στις διενέξεις και τις οιονεί συνεργασίες.

* Η αρκετά άγνωστη ακόμα θέση της γυναίκας στον πανεπιστημιακό κόσμο²⁵. η κατανομή

²⁵ Rebecca Rogers, «L' éducation des filles un siècle et demi d'historiographie», περιοδικό *Histoire de l' éducation*, αριθ.115-116, 2007 σελ.72 και 75.

των ρόλων των δύο φύλων· «ο χρόνια επικρατών σεξισμός»²⁶ ο οποίος αποδεικνύεται από τη δυσκολία κατάκτησης πανεπιστημιακής έδρας και θέσεων ευθύνης για τις γυναίκες.

* Το προσωπικό πέραν του διδακτικού ερευνητικού (μόνιμου ή προσωρινού) στα πανεπιστήμια, για παράδειγμα όλοι οι διοικητικοί, οι βιβλιοθηκονόμοι και το ερευνητικό προσωπικό, που και αυτοί συνεισφέρουν στην ομαλή λειτουργία των πανεπιστημιακών ιδρυμάτων, των οποίων όμως η ιστορική καταγραφή παραμένει «ξερότοπος» κατά την έκφραση του Loïc Vaderflogé. Στο πρωτοποριακό του άρθρο, ο συγγραφέας επισημαίνει τον ρόλο που διαδραμάτισαν και την ιδιαίτερη κοινωνικότητα αυτών των ανδρών και γυναικών που παραμένουν στην σκιά των δυσνόητων, για τους αμύητους, αρκτικόλεξων (CASU, SASU, AAENES, /'AAENES (Attaché d'administration de l'éducation nationale et de l'enseignement supérieur) Ανώτατο διοικητικό στέλεχος Υπουργείου Παιδείας και Ανώτατης Εκπαίδευσης), ITARF, μηχανικοί και τεχνικοί έρευνας και κατάρτισης/ Ingénieurs et techniciens de recherche et de formation/ή BIATOS, Personnels ingénieurs, administratifs, techniques, sociaux et de santé et des bibliothèques στο δημόσιο μηχανικοί, διοικητικοί, τεχνικοί, κοινωνικοί λειτουργοί, επαγγελματίες υγείας και βιβλιοθηκονόμοι.²⁷

VI. Η ιστορία φοιτητών και φοιτητριών: πεδίο έρευνας προς ανάπτυξη

Οι εργασίες που έχουμε στη διάθεσή μας αφορούν κυρίως τους φοιτητές και τις φοιτήτριες κατά τον 19ο αιώνα ή, χάρη στους κοινωνιολόγους, στους φοιτητές στο τέλος του 20^{ου} αιώνα, την εμπλοκή τους σε συλλόγους ή στην πολιτική από τη δεκαετία του 1950 οι οποίες έγιναν αντικείμενο μελέτης υπό την παρότρυνση του GERME (Groupe d'Entraînement et

²⁶ Jean-Francois Condette, «Sortir les fantômes des placards», στο έργο της Armelle Le Goff (επιμ.), *Les hommes et les femmes de l'Université. Deux siècles d'histoire*. Εκδόσεις DAF-INRP, 2009, σελ.173.

²⁷ Σύμβουλοι ή γραμματείς διοίκησης επί φοιτητικών και πανεπιστημιακών θεμάτων· ανώτατα στελέχη διοίκησης και ανώτατης εκπαίδευσης· μηχανικοί, τεχνικοί, διοικητικοί στον ερευνητικό και διδακτικό τομέα (ITARF) βιβλιοθηκονόμοι, μηχανικοί, διοικητικοί τεχνικοί, εργάτες σε υπηρεσίες και στον τομέα της υγείας (BIATOSS).

de Réflexion au Management des Entreprises), (βλέπε προηγούμενη βιβλιογραφία). Χωρίς να παραγνωρίζουμε τα ερευνητικά αυτά αντικείμενα, πρέπει να υπενθυμίσουμε ότι καινούρια ερευνητικά πεδία πρέπει να προσεγγιστούν, ή και να τύχουν εμβάθυνσης, παράλληλα με μία ιστορία των νέων ανθρώπων σε πλήρη ανάπτυξη²⁸, με αφορμή αυτούς τους ιδιαίτερους για τα πανεπιστήμια παράγοντες.

* Τα προφίλ, οι μεταναστεύσεις και οι σχολικές διαδρομές των φοιτητών/τριών το πώς διαμορφώνεται η επιτυχία τους ή η αποτυχία τους, οι εργασιακές διέξοδοι που έχουν.

* Οι μέθοδοι, τα στάδια και τα όρια στον εκδημοκρατισμό της πρόσβασης στα πανεπιστήμια, κάτι που σε παγκόσμιο επίπεδο έχει αυξητική πορεία εδώ και σαράντα χρόνια, παράλληλα με τη διατήρηση των τμημάτων με αυστηρά κριτήρια επιλογής.

* Η θέση από ρυθμιστική κανονιστική και πραγματική σκοπιά των φοιτητών και φοιτητριών και των οργανώσεών τους -τα αρχεία των οποίων δεν θα πάψουμε να επαναλαμβάνουμε ότι πρέπει να διαφυλαχθούν- στη διαχείριση και την εσωτερική ζωή των πανεπιστημίων από τη με πολλές διακυμάνσεις συμμετοχή τους στις εκλογές, έως τη δημιουργία ή την ενεργοποίηση συλλόγων, ενώσεων και πολιτιστικών εκδηλώσεων.

* Οι συνθήκες στέγασης, εργασίας και διαβίωσης των φοιτητών· η διαχείριση της υγείας τους· οι πρακτικές φοίτησης και οι σχέσεις τους με τους καθηγητές τους· η κοινωνικότητά τους· οι τελετές και τα έθιμά τους· ή σχέση τους με το σεξ· οι αντιλήψεις τους για το πανεπιστήμιο και πώς οι ίδιοι βλέπουν τους εαυτούς τους σε σχέση με αυτό· ο ρόλος του φοιτητικού τύπου στην δημιουργία τη φοιτητικής ταυτότητας.

* Η θέση των φοιτητριών στον -λεγόμενο- «φοιτητικό κόσμο»· τα προγράμματα και τα αποτελέσματα για κάθε φύλο· ο ρόλος των επιστημονικών κλάδων στη διαμόρφωση ανδρικής και γυναικείας ταυτότητας.

²⁸ Ludivine Bantigny - Ivan Jablonka, *Jeunesse oblige. Histoire des jeunes en France, XIXe-XXe siècles*, Paris, PUF, 2009.

* Η πολιτική υποδοχής των αλλοδαπών φοιτητών και φοιτητριών, η πανεπιστημιακή τους κοινωνικοποίηση ανά εποχή, τα ιδρύματα και οι κατευθύνσεις που επιλέγουν.

* Τα ιδιαίτερα φοιτητικά κοινά, που σχηματίζονται ή γίνονται αποδεκτά στα πλαίσια του λεγόμενου διαρκούς ή ανοικτού πανεπιστημίου, της δια βίου μάθησης, της ενσωμάτωσης των αναπήρων ή με τη συνεργασία με ιδρύματα αναμόρφωσης. Η ιστορία που θα γραφεί για τους «μη συμβατικούς φοιτητικούς πληθυσμούς», σύμφωνα και με τον τίτλο του κειμένου που αφορά τα αρχεία του Πανεπιστημίου του Παρισιού VII-Diderot, υπογραμμίζει ακριβώς την εμβέλεια του κοινωνικού ρόλου των πανεπιστημίων.